

Πισμο ΙΧ

ΠΡΕΖΒΙΤΕΡУ И ИГУМАНУ ТАЛАСИЈУ

ΜΑΞΙΜΑ ΙΣΠΟΒΕΔΝΙΚΑ*

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Θ΄

ΠΡΟΣ ΘΑΛΛΑΣΙΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΗΓΟΥΜΕΝΟΝ

ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ

445C Τρία, καλῶς φασιν, ὑπάρχουσι, τὰ τὸν ἄνθρωπον ἄγοντα· μᾶλλον δὲ πρὸς ἃ βουλήσει τε καὶ γνώμη κατὰ προαίρεσιν κινεῖται ὁ ἄνθρωπος· Θεός, καὶ φύσις, καὶ κόσμος.

Καὶ τούτων ἕκαστον ἔλκον, τῶν ἄλλων δύο ἐξίστησι, πρὸς ἑαυτὸ ἀλλοιοῦν τὸν ἀγόμενον· κακείνο ποιοῦν αὐτὸν θέσει, ὅπερ αὐτὸ ὑπάρχον φύσει γνωρίζεται, πλὴν μέντοι τῆς φύσεως, ἐκείνη, γάρ, τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ διαφυλάττει τὸν ἄνθρωπον.

Εἰ μὲν οὖν Θεός ἐστιν ὁ ἄγων τὸν ἄνθρωπον, τῇ τοῦ Λόγου χάριτι θεὸν ποιεῖν θέσει πέφυκε, θέ-

Τри су ствари, како добро кажу, које покрећу човека или, боље, ка којима се вољом, избором и извољењем човек креће: Бог, природа и свет.

И када га једно од њих привлачи, тада га удаљава од друга два, преиначујући човека сходно себи, и чини га да положајем буде то чиме се оно само одликује по природи; то, ипак, не важи за природу, јер она чува човека да буде оно што јесте.

Ако је Бог тај који покреће човека, Он га благодаћу Логоса може учинити богом по положају, да-

* Превод Писма ΙΧ ἡρεζιωτέρу и иумену Таласију дајемо према издању J.-P. Migne, S.P.N. Maximī Confessoris, Opera Omnia, PG 91, 445C–449A (Paris, 1860). Користили смо и друга издања, од којих издавајемо солунско издање Писама Светог Максима: Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Ἀπαντα τὰ ἔργα, 15B. Ἐπιστολές (1–46), кείμενο, μετάφραση καὶ σχόλια Ἰγνάτιος Σακαλῆς (Θεσσαλονίκη: ΕΠΕ, 1995). Очекујемо да критичко издање разреши филолошке проблеме које смо уочили (изостављене речи, интерпункција и сл.).

ωσιν ὡς ἀγαθὸς ὑπὲρ φύσιν τῷ ἀγομένῳ δωρούμενος· καὶ τῶν δύο καθαρῶς ἀποτεμένει, κόσμου λέγω καὶ φύσεως.

Εἰ δὲ φύσις ἐστὶν ἡ ἄγουσα τὸν ἄνθρωπον, καθ' ἑαυτὸν ὄντα, φύσει τὸν ἄνθρωπον διαδείκνυσι μέσον Θεοῦ καὶ κόσμου τυγχάνουσα· ὡς οὐδετέρου | τούτων κατὰ γνώμην μετέχοντα.

Εἰ δὲ κόσμος ἐστὶν ὁ φέρων, κτήνος ἐργάζεται, ἥτοι σάρκα μόνην τὸν ἀγόμενον ἄνθρωπον· ἐμπάθειαν αὐτῷ δι' ἀπάτης δημιουργῶν· καθ' ἣν Θεοῦ τε καὶ φύσεως μακρὰν αὐτὸν ἀποθέμενος, τὰ παρὰ φύσιν πάντα ποιεῖν αὐτὸν ἐκδιδάσκει.

Αἱ οὖν ἀκρότητες, Θεὸν δὲ φημι καὶ κόσμον, ἀλλήλων καὶ τῆς μεσότητος, λέγω δὲ τὴν φύσιν, ἀπάγειν τὸν ἄνθρωπον εἰώθασιν. Ἡ δὲ μεσότης, τούτων | οὐσα μεθόριος, εἰ αὐτὴν μόνην σκοποῦντα λάβοι τὸν ἄνθρωπον, ἐπίσης τῶν ἄκρων [κινήθῃ] διίστησιν· οὔτε πρὸς τὸν Θεὸν αὐτὸν ἀναδραμεῖν συγχωροῦσα, καὶ πρὸς τὸν κόσμον ἀφιέναι καταπεσεῖν αἰδουμένη.

Ἄμα τοίνυν πρὸς τινα τούτων κινήθῃ κατὰ γνώμην ἐνδιαθέτως ὁ ἄνθρωπος, ἅμα πρὸς αὐτὸν ἐκείνον καὶ τὴν ἐνέργειαν ἤμειψε, καὶ τὴν προσηγορίαν μετέβαλε, σαρκικός ἢ ψυχικός ἢ πνευματικός προσαγορευόμενος.

Ἔργον δὲ καὶ γνώρισμα τοῦ μέν σαρκικοῦ, τὸ κακῶς μόνον εἰδέναι ποιεῖν.

Τοῦ δὲ ψυχικοῦ, τὸ μήτε ποιεῖν βούλεσθαι ποτε, μήτε ἀσχεῖν κακῶς.

Τοῦ δὲ πνευματικοῦ, τὸ ποιεῖν μόνον καλῶς βούλεσθαι, καὶ

рујући као Дobar ономе кога руководи натприродно обожење, и јасно га одсеца од друго двоје, велим, од света и природе.

Ако је, пак, природа та која покреће човека, она показује човека онаквим какав је по природи, с обзиром да је он тада по себи; будући да је природа између Бога и света, а [човек] по свом избору не учествује ни у једном од њих.

Ако је, пак, свет тај који човека вуче [себи], тада га чини животињом [зверју], тј. искључиво телом [плоти], стварајући му обманом острашћеност; и помоћу ње [острашћености] удаљава га далеко од Бога и природе и учи да чини све против природе.

[Две] крајности, дакле, говорим за Бога и свет, теже да човека удаље једно од другог, као и од оног између њих, тј. природе. А то што је између [њих], будући граничник њихов, уколико човек циља само на то [природу], одваја га подједнако од оба краја, не дозвољавајући му ни да прибегне Богу, али се срами и да га остави да (при)падне свету.

Чим се, дакле, унутрашњом вољом човек покрене ка једном од ових, тада се сходно њима мења и његово дејство и његово именовање преиначује, и назива се или телесни, или душевни или духовни.¹

Дело и обележје телесног је у томе што зна да чини само зло.

А душевног — да никада не жели ни да чини, ни да подноси зло.

А духовнога — да жели да чини само добро, и ако се деси да претрпи

¹ 1. Кор. 4, 12–13.

ὑπὲρ ἀρετῆς, εἰ συμβαίνει πάσχειν καλῶς, προθύμως καταδέχεσθαι.

448B Εἰ τοίνυν Πνεύματι Θεοῦ ἄγεσθαι ποθεῖς, εὐλογημένε, ὥσπερ οὖν καὶ ποθεῖς, | κόσμον καὶ φύσιν σουτοῦ περίελε· μᾶλλον δὲ τούτων σουτὸν περίτεμε, καὶ ἀδικεῖσθαι μὴ παραιτήσῃ· ἐμπαιγμούς τε καὶ ὕβρεις φέρειν μὴ ἀπαναίνου· καί, ἵνα συνελὼν εἶπω, πάσχων κακῶς, τοῦ ποιεῖν καλῶς τοῖς δρώσι κακῶς, καὶ πάντα προσαφίεναι τὰ δρώμενα, Θεοῦ χάριν καὶ ἀρετῆς, μὴ παύσῃ ποτέ, κατὰ τὸν εἰπόντα· Ἐάν τις θέλῃ σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον. Καὶ πάλιν κατὰ τὸν μακάριον Ἀπόστολον λέγοντα· Λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα· βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν.

448C Λοιπόν, εἰ πεισθῆναί μοι βούλοιο, δοῦλε τοῦ θεοῦ εὐλογημένε, μεγάλην κατάθου χάριν τοῖς θλίψασι· | καὶ προσζημιωθῆναι αὐτοῖς εἰ δέον ἐστὶ πάντα, μὴ ἀνανεύσης· καὶ μᾶλλον εὐλόγησον λοιδορούμενος· καὶ ἀνάσχου διωκόμενος, καὶ παρακάλεσον βλασφημούμενος, ἵνα μὴ ᾗς σαρκικός, ὡς ἀδικεῖν μόνον καὶ εἰδῶς καὶ βουλόμενος· ἢ ψυχικός, ὡς ἀδικεῖσθαι μὴ ἀνεχόμενος· ἀλλὰ μᾶλλον πνευματικός, τὸ εὖ ποεῖν μόνον ἐκουσίως καὶ εἰδῶς καὶ ἀσκούμενος· καὶ πάσχειν κακῶς παρὰ τῶν βουλομένων προθύμως ὑπὲρ ἀρετῆς ἐπιστάμενος· ἀφορῶν πρὸς τὸν τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀρχηγὸν Ἰησοῦν· ὃς ἀντὶ πά-

нешто ради добра и ради врлине, да то драговољно прихвата.

Ако пак, благословени, желиш да те покреће Дух Божији, као што заиста и желиш, оголи се од света и своје природе; или боље, одсеци себе од њих, и не избегавај да трпиш неправду; не одбијај да примаш поруге и увреде. И, да кажем укратко, не престај никада да чиниш добро онима који ти чине зло, и да опрашташ ради Бога и врлине, све што ти чине, сходно оном који је рекао: „И који хоће да се суди с тобом и кошуљу твоју да узме, подај му и хаљину“.² И опет сагласно блаженом Апостолу који каже: „Кад нас грде, благосиљамо; кад нас гоне, трпимо; кад хуле на нас, молимо“.³

Ако, дакле, желиш да ми верујеш, благословени слуго Божији, дај велику благодарност онима који те ожалосте, и ако треба да претрпиш велику штету од њих, немој одбити; и, већма, када те грде благосиљај, када те гоне покажи трпљење, и када хуле на тебе одговарај добрим речима, да не будеш телесан, као онај који зна и хоће да чини само неправду; нити душеван, као онај који не трпи да му се чини неправда, него да будеш пре духован, а то је да једино вољно знаш, и да се трудиш („подвизаваш“) да чиниш добро, и да драговољно подносиш зло, старајући се за врлину, имајући очи уперене ка Началнику спасења нашег Исусу,⁴

² Мт. 5, 40.

³ 1. Кор. 4, 12–13.

⁴ Јевр. 2–10.

ντων τῶν ἀγαθῶν, ὅσα οὐδέπω τις γνῶσει περιλαβεῖν δεδύνηται, πάντα τὰ δεινὰ, ὅσα οὐδεὶς ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν μακροθύμως ὑπέμεινε.

448D Σκοπὸς γὰρ τῷ δοτῇρι τῶν ἐντολῶν, κόσμου καὶ φύσεως ἐλευθερῶσαι τὸν ἄνθρωπον. Καὶ διὰ | τοῦτο κατὰκριτος ὁ μὴ πειθόμενος· καὶ μάτην οἱ κατὰ κόσμον πατέρες τὰ ἔκγονα προφασίζονται, καὶ τὰς συνόδους τῶν τὸν μονήρη βίον ἀσκουμένων οἱ προϊστάμενοι, πρὸς τὸ δεῖν εὐλόγως αὐτοῖς ἀργὰς εἶναι τὰς ἐντολάς. Ὅπερ ὡς ἀληθὲς εἰ δεξοίμεθα, οὐδενὶ τὸ παράπαν ὁ Κύριος γεγραφῶς νόμον σωτηρίας δειχθήσεται.

Ψυχικὸν δέ, καθὼς οἶμαι, τὸν φυσικὸν ὁ τῆς Γραφῆς λόγος ἐκάλεισεν ἄνθρωπον· ἐπειδὴ περὶ μόνα, καθὼς φασιν οἱ τὰ τοιαῦτα δεινοί, τὰ ψυχούμενα, καὶ ἀπλῶς τὰ ὑπὸ γένεσιν καὶ φθοράν, ἢ τῆς φύσεως θεωρεῖσθαι πέφυκεν ιδιότης.

449A Ταῦτα δὲ γέγραφα ὑμῖν, δέσποτα, ἐπειδὴ πολὺ διὰ | τοῦ ὑμετέρου παραναγνωστικοῦ δυσχεραίνοντας ὑμᾶς εὔρον πρὸς τὰ συμβάντα. Ἀλλ' εὐχου δυνατῶς, ὡς δυνατὸς πρὸς τὸν δυνατὸν ἀφιέναι ἁμαρτίας, ὑπὲρ Μαξίμου τοῦ σοῦ καὶ δούλου καὶ μαθητοῦ, τίμιε Πάτερ.

који је за сва добра која је принео, којих је толико да нико до сада није могао да их схвати, дуготрпељиво поднео, од грешника и за грешнике, све невоље, колико нико други није.

Циљ пак Даваоца заповести јесте да ослободи човека од света и природе. И због тога је за осуду онај који не верује овом. И узалуд се светски очеви изговарају својим породом, а вође оних који воде монашки живот својим следбеницима, како би оправдали невршење заповести. Ако тако нешто прихватимо као истинито, испашће да Господ ни за кога није ни написао закон спасења.

Душевним је, како мислим, реч Писма⁵ назвала природног човека, као што кажу они који су испробани у томе, јер својство природе може да опази само оно што има душу, то јест оно што се рађа и пропада.

Ово сам вам написао, господару, јер сам из вашег писма схватио да са болом подносите оно што се збива. Но моли се снажно, поштовани оче, као снажан Ономе који има моћ да отпушта грехе, за Максима, слугу и ученика твога.

*Превео са староцрковног
Еп. Максим Васиљевић*

⁵ 1. Кор. 2, 14.